

Recenzja pracy doktorskiej przedstawionej przez Panią Joannę Krokosz, zatytułowanej „Poprawa jakości życia osób starszych. Therapy Set – zestaw pomocy terapeutycznych. Sporządzona w związku z przewodem doktorskim wszczętym na posiedzeniu Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie w dniu 5 lipca 2017.

Złożona do oceny praca Pani Joanny Krokosz z Wydziału Form Przemysłowych ASP w Krakowie, wykonana pod opieką promotorską prof. Maria Dziedzic Wydziału Form Przemysłowych ASP w Krakowie, jest kompletna, wykonana z należytą starannością i odpowiada stawianym wymaganiom.

Dokumentacja rozprawy doktorskiej zawiera:

1. Opinię promotorską
2. Streszczenie w języku polskim
3. Streszczenie w języku angielskim
4. Portfolio wraz z wymaganą dokumentacją (cyfrowo)
5. Pracę doktorską w formie publikacji drukowanej i cyfrowej, zatytułowaną „Poprawa jakości życia osób starszych. Therapy Set – zestaw pomocy terapeutycznych.

Życiorys kandydatki

Joanna Krokosz, urodziła się w Krakowie. Jest projektantką i wykładowczynią na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie prowadzi Pracownię Projektowania Społecznie Odpowiedzialnego i Laboratorium Projektowania Uniwersalnego.

Zajmuje się projektowaniem innowacji społecznych, projektowaniem włączającym i uniwersalnym, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób starszych, dzieci i osób z niepełnosprawnościami. Studia licencjackie ukończyła 2013 na Wydziale Form Przemysłowych, ASP w Krakowie, realizując projekt mebla dziecięcego dla pozycji siedzącej (promotor – prof. Czesława Frejlich), studia magisterskie ukończyła w 2015 r. na na tej samej uczelni, realizując projekt okrycia przeciwdeszczowego dla osób starszych i dzieci (promotor – prof. Maria Dziedzic)

Pani Krokosz otworzyła, pod promotorstwem prof. Marii Dziedzic, przewód doktorski również na WFP, ASP w Krakowie w 2017 r. Temat pracy dotyczący poprawy jakości życia

osób starszych. Od 2019 pracuje na rodzimym Wydział Form Przemysłowych jako asystentka i wykładowczyni oraz w latach 2015–2019 na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie na Wydziale Sztuki. Pani Joanna jest laureatką konkursów np Make Me, brała udział w wystawach w Polsce i zagranicą, np:

- Z drugiej strony rzeczy. Polski dizajn po roku 1989”, Muzeum Narodowe w Krakowie
- „Make Me!”, Łódź Design Festival , wystawia projektów laureatów konkursu,

Realizowała projekty zespołowe, które otrzymały dofinansowanie na realizację w ramach: Dobrych Innowacji, Generators Innowacji Sieci Wsparcia II oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Uwagi dotyczące dorobku projektowego

Portfolio przedstawione do oceny otrzymałam w formie cyfrowej. Zawiera opisane i logicznie pogrupowane osiągnięcia projektowe kandydatki. Autorka przedstawiła projekty które nie budzą wątpliwości pod kątem jakości projektowej, wskazują na swobodę poruszania się w obszarze projektowania mebli, zabawek, elementów ekspozycji i aranżacji wystawienniczych. Istotnym jest fakt, że pani Joanna Krokosz oprócz projektów koncepcyjnych przedstawiła również te wdrożone, co podnosi wagę osiągnięć.

Praca doktorska w formie publikacji liczy 322 str. Bogaty materiał opisowy oraz ilustracyjny w formie zdjęć, rysunków, wykresów i schematów zawiera:

- analizę uwzględniającą charakterystykę grupy senioralnej wraz z informacjami dotyczącymi starzenia się społeczeństwa i aspektami małej motoryki, starzenie się zmysłów a także formy opieki nad osobami starszymi uwzględniając aspekty terapii zajęciowej
- badania oparte na obserwacjach i wywiadach swobodnych. Opis celu, metodyki oraz wnioski z analizy.
- opis projektu wraz z ideą i metodami pracy
- opis testowania projektu wraz z wnioskami
- opis zastosowanych metod projektowych
- dokumentację Therapy Set – zestawu pomocy terapeutycznych, wraz z instrukcjami siedmiu narzędzi: Memory, Nawlekanka I, Nawlekanka II, Woreczki obciążeniowe, Zapachowe sekwencje, Dźwiękowe bingo, Plastyka pamięci.

Przedstawiono też rysunki techniczne obiektów służących terapii oraz zamieszczono kosztorys wykonania pomocy terapeutycznych. Do pracy dołączone są trzy opinie specjalistów.

Ocena rozprawy doktorskiej

Praca doktorska przedstawiona do recenzji jest przemyślanym, całościowym projektem, który powstał na bazie dobrze wytyczonego celu, wnikliwych obserwacji oraz iteracyjnego prototypowania. Pracę oparto o konsultacje z ekspertami z zakresu psychologii, fizjoterapeutami, lekarzem geriatrą, personelem sprawującym opiekę i przeprowadzającym zajęcia terapeutyczne.

Autorka wiele miejsca poświęca zadaniom instytucji jaką jest Dom Pomocy Społecznej im. Ludwika i Anny Helclów w Krakowie, w którym to również prowadziła obserwacje oraz uczestniczyła w ramach wolontariatu w warsztatach terapii zajęciowej osób starszych. Jednak kluczowym elementem projektu był sposób jego przeprowadzenia. Bezpośrednia praca z odbiorcami, osobami którym dedykowano projekt, nie tylko zainspirowała autorkę ale i skłoniła do zmian pierwotnych założeń oraz koncepcji. W ten sposób powstał projekt bliski odbiorcom i spełniający swoją funkcję.

Część analityczna obejmuje opis procesu starzenia się poszczególnych zmysłów, małej motoryki oraz wpływu schorzeń na sprawność funkcjonalną seniorów zarówno w sferze fizycznej jak i mentalnej. Przedstawia refleksje na temat kontekstu społecznego i ekonomicznego, punktuje kluczowe kwestie związane z niedostatkiem kadrowym i ekonomicznym. Wskazuje formy opieki nad osobami starszymi, od rodzinnej po instytucjonalną. Wyczerpująco opisuje warunki w jakich żyją podopieczni domu pomocy społecznej oraz wskazuje czynniki mające wpływ na poprawę jakości funkcjonowania mieszkańców DPS. Autorka zamieszcza też interesujące spostrzeżenia dotyczące misji ośrodka i charakterystyki pracy opiekunów oraz zachowań mieszkańców wraz z harmonogramem ich dnia. Te wnikliwe obserwacje pozwalają na zbudowanie wyobrażeń dotyczących codziennego życia w domu opieki.

Założenia projektowe i oparte na nich koncepcje wynikają z wnikliwej analizy ograniczeń instytucji i dysfunkcji behawioralno-poznawczych seniorów. Projekty dostosowane są nie tylko do możliwości motorycznych ale też poznawczych. Dwa kluczowe założenia stanowią bazę rozwiązania projektowego, po pierwsze projekt realizowany jest tak by stymulować wszystkie zmysły z uwzględnieniem skali trudności zadań, po drugie, powstaje w procesie partycypacyjnym. Dzięki samodzielnemu wykonywaniu elementów projektu przez podopiecznych, autorka nie tylko wprowadza aspekt integrującej pracy zespołowej ale też wspiera mobilizację i zaangażowanie. Wszystkie wspomniane czynniki nadają sens wykonywanej pracy i wzmacniają motywację seniorów. Ważnymi aspektami są ograniczenia finansowe instytucji oraz możliwości realizacji i wdrożenia projektu. Autorka odpowiedziała na te wyzwania w projekcie Therapy Set, uzyskując równocześnie autorską i bezpretensjonalną formę pomocy terapeutycznych.

Uwagi do części analitycznej – wprowadzenie do projektu utwierdziło mnie w przekonaniu, że autorka posiada wiedzę i w sposób przemyślany wskazuje najważniejsze konteksty: społeczny, ekonomiczny, psychologiczny i medyczny a także wzorniczy i historyczny. Doceniam fakt, że dzięki kompleksowej analizie projekt Pani Joanny jest osadzony na odpowiednich fundamentach i założeniach.

Drobne wątpliwości dotyczą konstrukcji narzędzia podsumowującego jakim jest persona. Uważam, że nie wykorzystano jego potencjału. Autorka skupia się opisie typowych zachowań dedykowanych konkretnym zadaniom, jednak trudno oprzeć się wrażeniu, iż budowany obraz użytkownika w postaci person, jest zbyt uproszczony. Tym samym nie potrafimy się odnieść do takich aspektów jak rutyna dnia, częstotliwość działań, motywatory i potencjały. Przygotowane opisy powinny raczej zyskać miano protoperson ze względu wspomniane ograniczenia. Dostrzegam również brak tego typu podsumowania dotyczącego użytkowników jakimi są terapeuci. Bardzo dobra, wielomiesięczna, bezpośrednia obserwacja prowadzona w ośrodku przez projektantkę, zgromadzone przez nią informacje, wzmacniają niedosyt który związany jest z brakiem wykorzystania posiadanej wiedzy w tak przydatnym narzędziu jakim jest persona.

Przechodząc do badawczej części projektu, stwierdzam, że są oparte na wnikliwych obserwacjach i wywiadach swobodnych. Autorka przedstawia cel, metodykę oraz wnioski z przeprowadzonych wywiadów. Podkreślić należy wnikliwość i empatię z jaką te zadania zostały wykonane. Wnioski są trafne i bezpośrednio przekładalne na założenia projektowe.

Należy zauważyć, że konsultacje i praca koncepcyjna z zespołem pozwoliła projektantce na bezpośrednio zaangażowanie zespołu DPSu a tym samym zbudowanie przychylności dla powstającego produktu – co jest bardzo ważne, ponieważ jego stosowanie uzależnione jest od chęci i przekonania wolontariuszy i opiekunów.

Projekt choć bezpośrednio przeznaczony dla osób starszych, jest jednak zarządzany przez personel pomocniczy i od ich nastawienia czy przekonania zależy funkcjonalne życie Therapy Set.

Przyjęta metodologia szybkiego prototypowania pozwoliła na uzyskanie dużej ilości wskazówek przydatnych w procesie projektowania. Ujawnia to postawę autorki która potwierdza się w dalszej części pracy. Pani Joanna z całą pewnością potrafi reagować na informacje zwrotną i wprowadzać właściwe korekty do koncepcji a później do samego projektu. Jest przekonana do procesu iteracji, włączania użytkowników w projektowanie, co przynosi bardzo pozytywne rezultaty i jest niezbędne w projektowaniu nastawionym na korzyści społeczne i pracę z użytkownikami.

Sam projekt Therapy Set jest skromny, nazwałabym go cichym. Wprawdzie w założeniach estetycznych, pani Joanna nie deklarowała prostoty, ale tą cechą można przypisać do rozwiązania. Prawdziwości i skromność projektu jest ujmująca.

W moim przekonaniu, świadczy to też o dojrzałości projektowej gdyż autorka nie zaferowała niczego co nie jest w zasięgu możliwości instytucji i też niczego co byłoby nadmierne w stosunku do potrzeb użytkowników.

W projekcie uwzględniono działania stymulujące wszystkie zmysły wraz z równowagą i propriocepcją, dzięki czemu powstało siedem narzędzi terapeutycznych: Memory, Nawlekanka I, Nawlekanka II, Woreczki obciążeniowe, Zapachowe sekwencje, Dźwiękowe bingo, Plastyka pamięci które pozwalają zadbać o dobrostan podopiecznych. Projektantka zabezpieczyła wszystkie możliwe dostępne kanały "dotarcia" do potencjału rehabilitowanych osób. Osobiście bardzo podobają mi się elementy pozwalające na samodzielne wykonywanie przez podopiecznych pomocy terapeutycznych, zaangażowanie grupy i realizowanie zadań z dbałością o ich komfort psychofizyczny. Projekt poprzez cechy semantyczne wyraźnie dedykowany jest osobom dorosłym i w tej kwestii nie budzi wątpliwości.

Mam jednak niedosyt w kontekście zachęcenia mężczyzn do pracy sensorycznej. Pamiętam o przywołanych przez autorkę statystykach i o tym kto jest głównym odbiorcą, brak jednak propozycja neutralnej lub też alternatywnej, zwłaszcza, że role społeczne w pokoleniu seniorów są bardzo wyraźne. Brakuje też prób związanych z weryfikacją odbioru i rozumienia ilustracji w narzędziu jakim jest Dźwiękowe bingo. W stosunku do uwagi jaką poświęcono na testowanie innych elementów, ten wydaje mi się niewyeksplorowany. Niedosyt jest tym większy, że dotyczy trudnych kwestii związanych z interpretacją uproszczonych przedstawień, gdzie zarówno forma jak i treść mają duże znaczenie.

Odnosząc się do kwestii marki projektu, sposobu promocji a także elementów informacyjnych w postaci instrukcji i scenariuszy, uważam, że są one satysfakcjonujące i nie pozostawiają wątpliwości. Opracowane instrukcje i scenariusze są zaprojektowane w sposób oszczędny, prosty i zrozumiały, są wykonane przejrzyście i estetycznie, z troską również o ekonomię druku. Wielka szkoda, że autorka nie zamieściła opinii wolontariuszy dotyczący tego elementu projektu oraz, że nie otrzymaliśmy wskazań do czasu przygotowania narzędzi i stopnia trudności ich wykonania.

Jedynym niespójnym elementem zestawu pomocy terapeutycznych Therapy Set jest sama nazwa projektu. Dbłość którą projektantka przykłada do rozumienia czy komunikatywności jest w opozycji do anglojęzycznej nazwy, która nie niesie w sobie informacji o tożsamości miejsca, albo też odniesień do prostoty samego projektu, nie mówiąc już o pewnym dysonansie związanym z tym czym i dla kogo jest ten projekt. Choć to nie jest kluczowy problem ani jego waga nie jest zasadnicza to jednak powoduje odczucie niezgodności czy nieadekwatności.

Pragnę jednak podkreślić, że zawarte w recenzji uwagi krytyczne są marginalne i nie wpływają na moją ocenę projektu którego zalety już opisałam powyżej.

Na koniec chciałam również podkreślić wysoka dbałość i swobodę projektową w opracowaniu formy publikacji i portfolio. Wszystkie materiały zarówno projektu jaki i jego opisu zachowują spójność, logikę i estetykę.

Konkluzja

Projekt Therapy Set jest kompleksowym rozwiązaniem, alternatywnym w stosunku do stosowanych dotychczas rozwiązań. Pani Joanna osiągnęła zamierzone efekty oraz dostosowała swoją propozycję do indywidualnych potrzeb odbiorców bezpośrednich oraz do możliwości pracowników Domu pomocy społecznej. Projekt jest wykonany zgodnie z wartościami i metodologią projektowania społecznie odpowiedzialnego.

Stwierdzam, że praca doktorska Pani Joanny Krokosz, zatytułowana „Poprawa jakości życia osób starszych. Therapy Set – zestaw pomocy terapeutycznych” jest autorskim projektem z zakresu wzornictwa przemysłowego i jako taki odpowiada wymaganiom określonym w art. 13, ustawy z dnia 14.03.2003 roku (wraz z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Dorobek zawodowy, osiągnięcia dydaktyczne oraz przedstawiona praca doktorska predysponują ich autorkę do otrzymania stopnia doktora o który się ubiega.

Tym samym, składam wniosek do Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony oraz popieram wniosek o nadanie Pani Joannie Krokosz stopnia doktora sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Justyna Kucharczyk

